

Biblioteka
AVANTURA REČI

Urednik

Borislav Pantić

Naslov originala
Carlos Ruiz Zafón
“El Prisionero del Cielo”

Copyright © Shadow Factory S.L., 2011
Copyright © 2011 za srpsko izdanje Čarobna knjiga

ISBN 978-86-7702-221-1

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, prešampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača. Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2012.

Karlos Ruis Safon

ZATOČENIK NEBEŠA

Prevela sa španskog
Duška Radivojević

**Čarobna
knjiga**

GROBLJE ZABORAVLJENIH KNJIGA

Ova knjiga pripada ciklusu romana koji se ukrštaju u literarnom univerzumu Groblja zaboravljenih knjiga. Romani tog ciklusa međusobno su povezani likovima i sižejnim nitima koje rasprostiru narativne i tematske mostove, iako svaki od njih nudi završenu, nezavisnu priču, sadržanu u sebi samoj.

Različiti delovi serijala Groblja zaboravljenih knjiga mogu se čitati bilo kojim redom ili posebno, što dopušta čitaocu da istražuje i stupa u lavirint priča preko različitih vrata i puteva koji će ga, prepleteni, odvesti u srce naracije.

Oduvek sam znao da ću se jednom vratiti ovim ulicama da ispričam priču o čoveku koji je izgubio dušu i ime među senkama one Barselone uronjene u uskovitlan san jednog vremena pepela i tišine. To su stranice ispisane vatrom pod okriljem grada ukletih, reči urezane u pamćenje onog koji se vratio iz mrtvih s jednim obećanjem zarivenim u srce i cenom jednog prokletstva. Zavesa se podiže, publika se utišava i, pre nego što se senka koja prebiva iznad njegove sudbine spusti s pozorišnih cugova, hor belih duhova izlazi na scenu s komedijom na usnama i blagoslovenom nevinošću onog koji, verujući da je treći čin i poslednji, počinje da nam priča priču o Božiću, ne znajući da će ga, kada okrene poslednju stranicu, mastilo njegovog daha polako i neumoljivo odvući u srce tame.

HULIJAN KARAŠ, *Zatočenik Nebesa*
(Editions de la Lumière, Pariz, 1992)

Prvi deo

BOŽIĆNA PRIČA

Barselona, decembar 1957.

Ta godina je rešila da oko Božića svakog dana sviće u olovu i inju. Plavičasta tmina bojila je grad i ljudi su, mimoilazeći nas, prolazili umotani do ušiju, dahom crtajući konture od pare u zimi. Bili su retki oni koji su se tih dana zaustavljali da razgledaju izlog „Semperea i sinova”, a još ređi oni koji bi se odvažili da uđu i pitaju za onu izgublenu knjigu što ih je celog života čekala i čija prodaja bi, da ostavimo poeziju po strani, doprinela da se zakrpe oskudne finansije knjižare.

– Mislim da je danas taj dan. Danas će se naša sreća preokrenuti – objavio sam na krilima prve jutarnje kafe, čistog optimizma u tečnom stanju.

Moj otac, koji se od osam sati tog jutra borio s računovodstvenom knjigom, žonglirajući olovkom i gumicom, podigao je pogled s tezge i posmatrao propuštene kupce kako nestaju niz ulicu.

– Neka te nebo čuje, Danijele, jer ovako, ako nam propadne božićna prodaja, u januaru nećemo moći da platimo ni račun za struju. Nešto ćemo morati da uradimo.

– Juče je Fermin imao ideju – rekoh. – On smatra da je to sjajan plan za spas knjižare od bliske propasti.

– Neka nam je bog u pomoći.

Citirao sam doslovno:

– Ako bih ja u gaćama stao da ukrašavam izlog, možda bismo postigli da neka ženska gladna literature i snažnih emocija uđe da potroši koji dinar jer, kažu upućeni, budućnost književnosti zavisi od žena, a dao bog, još se nije rodila ženska sposobna da se odupre divljoj privlačnosti ovog gorštačkog tela.

Čuo sam kako ocu, iza mojih leđa, olovka pada na pod, pa sam se okrenuo.

– Fermin *dixit* – dodao sam.

Mislio sam da će se moj otac nasmejati Ferminovoj originalnoj ideji, ali pošto sam utvrdio da se izgleda nije prenuo iz svoje tišine, pogledao sam ga sumnjičavo. Sempere senior ne samo što nije nalazio ništa smešno u takvoj budalaštini nego je poprimio izraz zadubljenosti, kao da razmišlja da je shvati ozbiljno.

– Vidi, stvarno, možda je Fermin pogodio metu – promrmljao je.

Posmatrao sam ga s nevericom. Možda je trgovačka oseka koja nas je šibala poslednjih nedelja naposletku napala zdrav razum mog roditelja.

– Nemoj mi reći da ćeš mu dozvoliti da se u gaćeronama šeta po knjižari.

– Ne, nije to. Nego u vezi sa izlogom. Sada, kad si to ispričao, dao si mi ideju... Možda još imamo vremena da spasemo Božić.

Video sam ga kako iščezava u zadnjoj prostoriji i odmah se vraća opremljen svojom zimskom uniformom: u istom kaputu, sa istim šalom i šeširom kakvih sam se sećao odmalena. Bea je imala običaj da kaže kako sumnja da moj otac nije sebi kupio novu odeću od 1942. i sve je ukazivalo na to da je moja žena u pravu. Dok je navlačio rukavice, otac se nekako smejuljio i u njegovim očima se primećivao onaj skoro detinji sjaj koji su mogli da mu izmame samo veliki poduhvati.

– Ostaviću te nakratko – najavio je. – Izaći ću da nešto obavim.

– Mogu li da pitam kuda ideš?

Otac mi je namignuo.

– To je iznenađenje. Videćeš.

Ispratio sam ga do vrata i video kako čvrstim korakom odlazi u pravcu Puerte del anhel, jedna prilika više u sivoj plimi prolaznika koji su plovili po još jednoj dugoj zimi senki i pepela.

Koristeći to što sam ostao sam, odlučio sam da uključim radio i uživam u malo muzike dok po svom ukusu budem preslagao kompletne na policama. Moj otac je smatrao da je uključivanje radija u knjižari dok u njoj ima kupaca neukusno, a kada bih ga uključio u Ferminovom prisustvu, on bi počeo da pevuši *saete*¹ na bilo koju melodiju ili, još gore, da igra nešto što je nazivao „senzualnim karipskim ritmovima”, i za nekoliko minuta bi me doveo do ruba živaca. Sračunavši sve te praktične poteškoće, zaključio sam da moram ograničiti svoje uživanje na radio-talasima na one retke trenutke u kojima, osim mene i nekoliko desetina hiljada knjiga, u knjižari nema nikoga.

Radio Barselona je tog prepodneva emitovao ilegalni kolekcionarski snimak veličanstvenog koncerta koji su trubač Luj Armstrong i njegov bend održali u Hotelu „Vindzor palas” u Ulici Dijagonal tri Božića ranije. U pauzi reklama, voditelj se upinjao da taj zvuk etiketira kao *dazz* i upozoravao je da bi neke od ranih sinkopa mogle biti neprihvatljive za slušanje domaćem slušaocu odgojenom na *tonadilja*², boleru i nadolazećem pokretu *je-jea*³ koji su harali tadašnjim radio-talasima.

1 *Saeta* (špan.) – religiozna pesma; kažu da je to molitva koja se peva. Veoma je tužna i dramatična, a potiče iz Andaluzije. (Prim. prev.)

2 *Tonadilla* (špan.) – tradicionalna pesma čiji su koreni u arapskoj muzičkoj tradiciji. (Prim. prev.)

3 *Yé-yé* (špan.) – pravac pop muzike popularan u Francuskoj, Španiji i Latinskoj Americi šezdesetih godina 20. veka. (Prim. prev.)

Fermin je često govorio kako bi, da se Isak Albenis rodio kao crnac, džez bio izmišljen u Kamprodonu, pored keksa u konzervi, i da je, zajedno sa špicastim grudnjacima koje je nosila njegova obožavana Kim Novak u nekim od filmova koje smo gledali u bioskopu „Femina” na matineu, taj zvuk jedno od retkih dostignuća čovečanstva onog dela dvadesetog veka koji smo prevalili. Nisam mu protivrečio. Pustio sam da mi ostatak prepodneva protekne između magije te muzike i mirisa knjiga, uživajući u miru i zadovoljstvu koje donosi jednostavan posao kada ga obavljaš savesno.

Fermin je uzeo slobodno prepodne da bi, kako je rekao, obavio poslednje pripreme za venčanje s Bernardom, predviđeno za početak februara. Kada je prvi put izložio temu, pre jedva dve nedelje, svi smo mu rekli da je prenaglio i da se žurbom nikuda ne stiže. Moj otac je pokušao da ga nagovori da odloži ženidbu za najmanje dva-tri meseca posluživši se argumentom da su svadbe za leto i lepo vreme, ali Fermin je uporno ostajao pri datumu navodeći da on, kao prototip vrste koja se očeličila na oštroj, suvoj klimi bregova Ekstremadure, snažno isparava kada s mediteranske obale, po njegovom sudu polutropske, stigne leto i nije smatrao prihvatljivim da svoje venčanje proslavlja s lampionima veličine grejpfruta ispod pazuha.

Ja sam počeo da mislim kako mora da se nešto čudno dešava kada je Fermin Romero de Tores, živa perjanica građanskog otpora prema Svetoj majci Crkvi, bankama i lepim običajima one Španije iz pedesetih godina oličene u misi i filmskom žurnalu, pokazao takvu užurbanost da stane pred oltar. U svom predbračnom žaru otišao je u toliku krajnost da se prijateljio s novim parohom Crkve Santa Ana, don Hakobom, sveštenikom iz Burgosa opuštenije ideologije i manira penzionisanog boksera, koga je zarazio svojom neumerenom ljubavlju prema dominama. Fermin se borio s njim u istorijskim

partijama u kafani „Almiralj” nedeljom posle mise, a sveštenik se prostodušno smejaio kada bi ga moj prijatelj, između dve čašice *aroma iz Monserata*, pitao da li pouzdano zna da monahinje imaju butine i, ako ih imaju, da li su sočne i ukusne kada se ugrizu kao što on od svoje rane mladosti sumnja.

– Postići ćete da vas izopšte iz crkve – grdio ga je moj otac.
– Monahinje se niti gledaju, niti diraju.

– Ali gos'n popa je skoro pa veći uncut od mene – protestovao je Fermin. – Da mu nije uniforme...

Prisećao sam se te rasprave i pevušio u taktu trube maestra Armstronga kada sam čuo kako zvono koje je visilo iznad vrata knjižare ispušta svoj slabašan zvon i podigao pogled očekujući da ću ugledati svog oca u povratku iz tajne misije, ili Fermina spremnog da preuzme poslepodnevnu smenu.

– Dobar dan – dopro je do mene dubok i hrapav glas s praga.

Na kontrasetlu ulice, silueta je ličila na stablo drveta šibano vetrom. Posetilac je nosio tamno odelo starinskog kroja u jezivom obrisu koji je odavala figura oslonjena o štap. Koraknuo je napred, vidljivo hramljući. Svetlost lampe koja je stajala na tezgi obasjala je lice ispucalo od vremena. Posetilac me je posmatrao nekoliko trenutaka, odmeravajući me bez žurbe. Njegov pogled, strpljiv i proračunat, imao je nešto od pogleda ptice grabljivice.

– Da li ste vi gospodin Sempere?

– Ja sam Danijel. Gospodin Sempere je moj otac, ali trenutno nije tu. Kako mogu da vam pomognem?

Posetilac je prečuo moje pitanje i počeo da baza po knjižari ispitujući sve pedalj po pedalj, sa zanimanjem koje se graničilo s gramzivošću. Šepavost koja ga je mučila navodila me je na pomisao da su povrede koje su se krile ispod one odeće bile velikog formata.

– Sećanja iz rata – reče neznanac, kao da mi je pročitao misli.

Pratio sam ga pogledom dok je ispitivao knjižaru, nagađajući gde će spustiti sidro. Kao što sam i pretpostavio, neznanac se zaustavio pred vitrinom od ebanovine i stakla, osnivačkom relikvijom knjižare u njenoj prvoj inkarnaciji, čak tamo 1888, kada je čukundeda Sempere, tada mladić koji se tek vratio iz avantura po karipskom tlu kao bogati Amerikanac, pozajmio novac da bi kupio staru prodavnicu

rukavica i pretvorio je u knjižaru. Ta vitrina, počasni komad radnje, bila je mesto gde smo tradicionalno čuvali najvrednije primerke.

Posetilac joj je prišao dovoljno blizu da bi se njegov dah ocrtao na staklu. Izvadio je naočare koje je prineo očima i dao se na proučavanje sadržaja vitrine. Njegov izraz me je podsetio na lasicu koja njuši tek snesena jaja u kokošinju.

– Lep komad – promrmljao je. – Mora da košta.

– To je porodični antikvitet, pretežno sentimentalne vrednosti – odgovorih, osećajući nelagodu od procenjivanja i ocenjivanja tog neobičnog kupca koji kao da je pogledom merio i vazduh koji udišemo.

Nedugo potom, sklonio je naočare i progovorio polako, s pauzama.

– Koliko znam, s vama radi jedan gospodin poznate dovitljivosti.

Pošto nisam odmah odgovorio, okrenuo se i posvetio mi jedan od onih pogleda od kojih se osedi.

– Kao što vidite, ja sam sâm. Ako mi gospodin kaže koji naslov želi, veoma rado ću ga potražiti.

Neznanac je upotrebio neki osmeh koji je bio sve samo ne prijateljski i klimnuo.

– Vidim da imate primerak *Grofa Monte Krista* u ovoj vitrini.

Nije on bio prvi kupac koji je zapazio taj primerak. Izneo sam mu službeno izlaganje koje smo imali za takve prilike.

– Gospodin ima odlično oko. Reč je o veličanstvenom izdanju, numerisanom i ilustrovanom gravirama Artura Rekama, iz lične biblioteke velikog kolekcionara iz Madrida. To je jedinstven i katalogiziran primerak.

Posetilac je slušao nezainteresovano, usredsređujući se na čvrstoću ploča od ebanovine na vitrini i jasno pokazujući da mu je moja priča dosadna.

– Meni sve knjige izgledaju jednako, ali sviđa mi se plava boja korica – odgovorio je potcenjivačkim tonom. – Uzeću je.

U drugačijim okolnostima, poskočio bih od radosti što mogu da utopim verovatno najskuplji primerak u celoj knjižari, ali u predstavi da će ta knjiga završiti u rukama onog lika bilo je nečega od čega mi se prevrnuo želudac. Nešto mi je govorilo da, ako ta knjiga napusti knjižaru, niko nikada neće pročitati ni prvi odeljak.

– To je veoma skupo izdanje. Ako gospodin želi, mogu mu pokazati druga izdanja istog dela u odličnom stanju i po povoljnijim cenama.

Ljudi sitnih duša uvek pokušavaju da unize druge i neznanac koji je, kako sam slutio, svoju dušu mogao da sakrije u čiodinoj glavi uputio mi je svoj najžešći potcenjivački pogled.

– Koja takođe imaju plave korice – dodadoh.

Prešao je preko drskosti moje ironije.

– Ne, hvala. Želim ovo. Cena mi nije bitna.

Pristao sam preko volje i pošao ka vitrini. Izvadio sam ključ i otvorio staklena vrata. Na leđima sam osećao oštrinu neznančevog pogleda.

– Sve što je dobro uvek je pod ključem – tiho je prokomentarisao. Uzeo sam knjigu i uzdahnuo.

– Da li je gospodin kolekcionar?

– Moglo bi se reći da jesam. Doduše, ne sakupljam knjige.

Okrenuo sam se s knjigom u rukama.

– A šta gospodin sakuplja?

Stranac je ponovo prečuo moje pitanje i ispružio ruku da bih mu predao knjigu. Morao sam da odolim porivu da vratim knjigu u vitrinu i da je zaključam. Otac mi ne bi oprostio da propustim jednu takvu prodaju u vremenima koja su tekla.

– Cena je trideset pet peseta – objavio sam pre nego što sam mu pružio knjigu, u nadi da će mu iznos promeniti mišljenje.

Pristao je ne trepnuvši i izvadio novčanicu od sto peseta iz džepa onog odela koje nije moglo vredeti ni *duro*. Zapitao sam se da li je novčanica lažna.

– Bojim se da nemam da vam vratim kusur za tako krupnu novčanicu, gospodine.

Zamolio bih kupca da sačeka trenutak dok otrčim do najbliže banke da tražim da mi usitne i, takođe, da se uverim da je novčanica prava, ali nisam hteo da ga ostavim samog u knjižari.

– Ne brinite. Prava je. Znae kako možete proveriti?

Nepoznati je podigao novčanicu prema svetlosti.

– Pogledajte vodeni žig. I ove linije. Teksturu...

– Gospodin je stručnjak za lažni novac?

– Sve je lažno na ovom svetu, mladiću. Sve osim novca.

Stavio mi je novčanicu na dlan i zatvorio šaku oko nje, potapšavši me po zglobovima prstiju.

– Kusur neka mi ostane na računu do sledeće posete – reče.

– To je mnogo novca, gospodine. Šezdeset pet peseta...

– Sitniš.

– Bilo kako bilo, daću vam priznanicu.

– Imam poverenja u vas.

Nepoznati je nezainteresovano razgledao knjigu.

– Reč je o poklonu. Zamoliću vas da je predate na ruke.

Načas sam oklevao.

– Načelno ne šaljemo knjige, ali u ovom slučaju lično ću je uručiti s velikim zadovoljstvom, bez ikakve nadoknade. Mogu li da pitam da li je to za Barselonu ili...?

– To je upravo ovde – reče.

Hladnoća njegovog pogleda kao da je otkrivala godine besa i mržnje.

– Da li gospodin želi da napiše neku posvetu ili ličnu belešku pre nego što je umotam?

Posetilac je s naporom otvorio naslovnu stranu knjige. Tada sam primetio da je njegova leva ruka veštačka, komad obojenog porcelana. Izvadio je nalivpero i zapisao nekoliko reči. Vratio mi je knjigu i okrenuo se. Posmatrao sam ga dok je hramao ka vratima.

– Hoćete li biti ljubazni da mi date ime i adresu na koje želite da isporučimo knjigu? – upitah.

– Sve je tamo – reče, ne okrećući pogled.

Otvorio sam knjigu i potražio stranicu sa zapisom koji je neznamac ostavio vlastitom rukom:

*Za Fermína Romera de Toresa,
koji se vratio iz mrtvih i ima ključ budućnosti.*

13

Utom sam začuo zvonce iznad vrata i, kada sam pogledao, neznamac već beše otišao.

Požurio sam ka vratima i provirio na ulicu. Posetilac se udaljavao hramljući, gubeći se među siluetama u velu plave magle koja je brisala Ulicu Santa Ana. Palo mi je na um da povičem za njim, ali ugrizao sam se za jezik. Najlakše je bilo pustiti ga da tako ode, ali nadvladali su moj instinkt i tradicionalni manjak razboritosti i smisla za praktično.